

L'Alzina de Can Padró

Diu la llegenda que fa uns 400 anys, en una nit de juny, una forta tempesta va assolar Palau-solità i Plegamans. Els trons se sentien com tambors de guerra i hi havia llamps per tot arreu. De cop, un d'ells va impactar de ple en una immensa alzina i la va ferir de mort.

Passada la tempesta, els ciutadans d'aquell indret, que en prou feines arribaven als 200 habitants, es van aproximar a l'arbre caigut i socarrimat. Era una escena trista i depriment, però enmig de tanta cendra, una cosa havia sobreviscut: un aglà nascut d'aquell mateix arbre.

És així com els habitants d'aquell indret, lluny de deixar-se seduir per la tristesa i la melancolia, van decidir plantar aquell aglà en el mateix lloc on havia nascut, crescut i mort aquella formosa alzina, com a testimoni de continuïtat. Neix l'Alzina de Can Padró.

Aquesta és la llegenda del naixement de l'Alzina de Can Padró de Palau-solità i Plegamans, segons la tradició oral apareguda ja al segle XIX. Aquest immens arbre va arribar a mesurar 19 metres d'alçada, amb una capçada de 24 metres de diàmetre i 3,9 metres de circumferència del tronc.

La seva grandesa i importància era, en bona part, gràcies a la seva localització: es trobava al mig del pla i envoltada de camps de conreu que es regaven abundantment, però no gaire lluny del centre del poble i a mig camí cap al barri del Carrer de Dalt, pel que era un lloc idoni per ser un centre de trobada.

Tot i la llegenda, l'origen de l'Alzina és desconegut i seria necessari un estudi dels seus anells per conèixer una mica més la seva història. Tot i així, sembla ser que el seu naixement es situaria cap al segle XVI o XVII.

Però el primer fet històric del qual tenim referència ens l'indica el folklorista Joan Amades, que indicava que "*sota l'alzina de Palau va fer-se una notable junta d'arbres, llavors de la invasió napoleònica*" (1808-1814), en que s'hi van reunir "*els batlles i la gent notable de trenta-tres pobles de la rodalia*".

Però la primera referència documental de l'Alzina segurament és la que trobem en una guia de viatges de 1867, que deia que a Palau-solità i Plegamans "*se vé una corpulenta encina, debajo de cuyas ramas los jóvenes del pueblo suelen dar bailes. A su alrededor se han construído asientos*".

Una altra guia de viatges, de 1888, també parla de "*una gran encina rodeada de asientos*" la qual "*sirve de entolado para los bailes en la fiesta mayor del pueblo. Debajo de las ramas se baila, colocándose encima de aquellas la orquesta*".

Maria de Bell-lloc també en parla el 1882 en la famosa obra "Costums i tradicions del Vallès" i el 1905 un article de La Vanguardia la relaciona amb Can Padró i parlava d'una "*gigantesca encina*" sobre la qual deia que "*no hace mucho tiempo servía de plataforma para la música en días de fiesta mayor*", pel que aquesta tradició s'havia perdut.

Anys més tard, el 29 de juny de 1913, es va realitzar una gran festa al poble per commemorar el tricentenari de l'Alzina de Can Padró, organitzada per la Societat Protectora d'Animals i Plantes de Catalunya, del qual se'n va fer ressò la premsa de l'època.

A partir de 1918, l'envelat de la Festa Major de Plegamans es torna a situar al seu voltant, i inclús els músics tocaven enfilats a les seves branques, recuperant la tradició perduda al segle XIX, i es mantingué així fins el 1940.

Tomàs Farnés, al llibre "Records del meu poble", explica com eren aquestes festes majors: *"Sota l'Alzina, que li havien posat faldilles, mirant enlaire els músics que tocaven des de dalt a les branques, a mi em va semblar com si fossin rossinyols que cantessin en mig de la verdor d'aquell arbre gegant"*, i recordava que *"des de lluny la veia aixecar-se majestuosament, al bell mig dels camps verds, i ella, d'un verd més fosc, no havent-hi res més tant gran: era l'alzina!"*.

Tenia tanta importància que el 1930 el Butlletí Oficial de Fomento Nacional de la Horticultura va dedicar 4 pàgines *"a un coloso de los bosques"*, el qual qualificava de *"notable ejemplar, verdadero monumento de la naturaleza"*. L'article, que comparava l'Alzina de Can Padró amb l'arbre de Guernica o el Pi de les Tres Branques, lamentava que es tingués poca informació sobre la seva història i destacava que era coneguda per tot el Vallès *"porque en toda ella y més allá es conocida su corpulencia"*.

L'any 1934, Joan Motllo, en un article anomenat "Arbres Monumentals", va descriure l'alzina com a *"l'arbre més popular i més admirat del Vallès"*, i destacava que el 1918 *"s'hi celebrà una funció teatral que motivà que es col·loquessin sota el ramatge mil cadires"*.

L'1 d'abril de 1936, la revista d'humor "El Crit", fundada per un grup de joves que estuiejaven al poble, entre els quals hi havia Joaquim Senties, Jordi Folch i Carles Pelegrí, va dedicar un article a l'Alzina. Entre les varies expressions humorístiques que es deien per exagerar la grandesa de l'arbre, asseguraven que *"sota la seva extraordinària copa hi celebraren junta general les onze mil verges"* i que la seva amplada era *"com a més aproximada al diàmetre del nostre planeta"*, conclouent que *"si totes aquestes excel·lències de l'arbre fenomen no poden immortalitzar el poble que té la sort de posseir aquesta meravella, és inútil trencar-se el cap llegint llibres de frares"*.

Tanta importància tenia l'alzina pel poble que va arribar a ser utilitzada la seva imatge a l'escut del municipi l'any 1939, a l'acabar la guerra civil. Un període bèl·lic durant el qual, per cert, l'Alzina no va estar exempt de polèmiques, ja que, estant Palau-solità i Plegamans en territori republicà, un matí una persona anònima col·locà una bandera monàrquica a dalt de l'arbre, provocant un fort rebombori al poble.

També acabada la guerra, el 1940, un jove Ramon Folch i Camarasa, amb només 13 anys, dedicava a l'Alzina un dels seus primers poemes:

*"De l'alzina vella
ve la cantarella
que sadolla el cor...
Besada sincera
del vent i la branca:
cant i amor."*

El 1952, Joan Amades publica el seu famós Costumari Català, on hi descriu l'alzina de Can Padró com *"un veritable monument"*, el qual deia *"que havia soplujat, ben segur, ritus i cultes primitius, dels quals les ballades modernes poden constituir encara una resta"*.

L'Alzina es convertí en "*el monumento más notable de la villa*", com deia un article publicat al diari "La Hoja del Lunes" de 1960, que afirmava que era "*el árbol más impresionante del Vallés y uno de los más corpulentos de toda la región catalana*".

El 1976, el poeta Jesús Clapés li va dedicar un poema:

*"Senyera i reina.
Ombra tranquil·la.
Festosa i encisera.
Els braços estens
per aixopluc del foraster.*

*Alzina estimada,
bressol mil·lenari de tot un vilatge*

*Alzina, ets l'arrel del nostre cor,
Ets, el llindar del nostre Palau"*

Però, malauradament, tot té un final, i l'Alzina de Can Padró té un final tràgic. A partir dels anys 60, el seu entorn de camps verds regats en abundància és substituït en poc temps per nombroses edificacions. L'Alzina, imponent, més alta inclús que l'edifici de 5 plantes que se l'hi construeix al costat, comença a morir.

I no només mor per la pèrdua dels camps verds, sinó perquè durant la construcció dels edificis, no paraven de sortir les seves arrels que eren contínuament arrencades, les quals arribaven tant lluny com fins el semàfor del centre.

Això vol dir que els veïns de Palau-solità i Plegamans van girar l'esquena a l'Alzina? Tot el contrari. Al poble s'inicià tot un moviment social sota el lema "Salvem l'Alzina" i inclús el mític programa "Radioscope" de Ràdio Barcelona se'n faria ressò el 20 de novembre de 1976.

Fins i tot el cantautor Joan Manuel Serrat, en un concert que realitzà a Palau-solità i Plegamans, es col·locà un adhesiu de la campanya "Salvem l'Alzina" i en el moment de cantar la cançó "Pare" li dedicà a la vella alzina. Una cançó que deia coses com: "*Pare, que estan matant la terra*".

L'any 1988, la Generalitat la va declarar Arbre Monumental, i implicava que es considerava protegit, prohibint-se "*tallar-lo i arrencar-lo totalment o parcial, així com de danyar-lo per qualsevol mitjà*". Però era massa tard. La que fou l'orgull del poble es veu, de cop i volta, envoltada de ciment, i el seu espai vital reduït a una simple rotonda.

Lluís Ventura, al llibre "El Meu Poble" del 1995, escriu: "*L'alzina és, encara que molt desfigurada, un símbol del nostre poble*".

Finalment, l'alzina es dona per morta l'any 2004. Les seves restes són tallades, i una secció transversal d'una de les grans branques es conserva avui dia en una vitrina a la masia de Can Cortès, amb fotografies i textos explicatius perquè tothom pugui conèixer la seva història.

La seva rellevància va ser tal que es va arribar a proposar la construcció d'un monument amb una flama permanent perquè quedés en el record, tot i que no va ser mai construït. Finalment,

i seguint amb la llegenda original, es decideix plantar una nova alzina en el mateix indret, amb l'esperança que un dia torni a ser un referent per les futures generacions.

Al seu davant, una placa recorda aquest fet: "*En el gener de 2005 es va substituir el tronc de la antiga alzina per una altra de 80 anys procedent del Prepirineu català amb l'objectiu de donar continuïtat a un dels símbols més importants de Palau-Solità i Plegamans*".

L'alzina de Can Padró ha marcat profundament el poble i ha deixat el seu record per a la memòria. És prova d'això, exemples com la revista local "L'Alzina", en centre de menors "L'Alzina" o la futura biblioteca "L'Alzina".

I és que l'Alzina no es pot entendre sense Palau-solità i Plegamans, però Palau-solità i Plegamans no es pot entendre sense l'Alzina de Can Padró.

I ja per acabar, unes paraules del poema d'amor a l'Alzina de Can Padró titulat "Bressol mil·lenari de tot un vilatge", escrit pel poeta local Jesús Clapés:

*"Soca gegantina,
que has vist créixer
aquest poble senzill
que avui t'entona un únic cant..."*

Pere Farnés Agramunt

31 de març de 2023